

s omezenými silami a prostředky, jež v prvních dobách budou k dispozici, s to vypořádati se s nepřítelem při vlastních ztrátách co nejmenších, nakolik okolnosti nás snad přinutí o požádání Spojenců k zásahu po našem boku, ukáže budoucnost.

Vzhledem k tomu, že období improvisace, o níž jsem se zmínil, předchází období konsolidačnímu, v němž bude možno přikročit k plánovitě, dobře promyšlené a domyšlené organizaci národní obrany, je třeba, aby vojenská správa byla se svými studii a přípravami hotova včas, především pro

- 1.) jednání o příměří,
- 2.) jednání na mírové konferenci,
- 3.) období vojenské improvisace doma a nakonec pro

4.) období konsolidace a řádné organizace v naší osvobozené republice.

Rozumí se samo sebou, že četná zamýšlená opatření rázu vojenského, jež doufejme, že brzo uplatníme proti nepříteli, nemohou být předmětem veřejné diskuse. Jinak je to však s opatřeními, k nimž bychom měli přikročit v dobách mírových. Věcná diskuse o nich je nejen žádoucí, ale přímo nutná, máme-li v té neb oné otázce, především zásadní, fundamentální povahy dospět, pokud lze, k nejlepšímu řešení, odpovídajícím plně našim poměrům a potřebám. Vojenské rozhledy jsou nesporně nejpopulárnější tribunou, kde s hlediska odborného možno co objasnění a vyřešení různých otázek a problémů vykonati k prospěchu státu a národa velmi mnoho.

Tank a obrana proti němu

Tank v nynější válce nepředstavuje strategické překvapení, neboť nebyl a není zbraní novou. Byl použit již ve válce minulé, a posuzováno s vyššího hlediska, výsledky jím tehdy dosažené neodpovídaly jeho možnosti. Nebyla to však vina tanku, ale nejasných představ o jeho použitelnosti a účinnosti.

Přestávka mezi oběma světovými válkami byla vyplňována teoretickými úvahami o rozvoji a pravděpodobné úloze této útočné zbraně a tak postupně se došlo k zásadám pro hromadné její použití.

Podstata, účinnost a budoucí úloha tanků nejlépe byla pochopena Maj. Gen. J. F. C. Fullerem, největším dosud žijícím tankovým odborníkem. Jeho názory byly přeloženy též do češtiny a knižně vydány. K němu se čestně řadil plukovník de Gaulle a do jisté míry i zemřelý gen. v. Seckt.

Osvědčila se opět zkušenost, že vlastní národ těžko chápe převratné a prozíravé názory svých synů. Hlasy, jak gen. Fullera, tak plukovníka de Gaulle, zůstaly bez kladné ozvěny. Kritika byla naprosto nepřátelská. Názory jejich byly pokládány za kacířské a zcela odporující smýšlení a duchu nekonserватivnější společnosti, jakou představuje mnohdy armáda.

Myšlenky jejich padly však na úrodnou půdu v táboře opačném — u Němců.

Studuje-li se určitá zbraň ve veřejných úvahách a staví-li se v nich základy jejího použití, ať na poli taktickém či strategickém,

znamená to, že by vlastně nemělo překvapiti, dojde-li na bojišti k praktickému užití takto veřejně pronášených teoretických pouček.

Tanky, uskupeny a použity německým vrchním velením ve svazech pancéřových divízi (sborů, resp. i armád), překvapily však Spojence. Příčiny toho jsou již dnes zřejmé.

Motomechanizované síly německé armády nebyly u Spojenců pojímány vážně; nebyly studovány zásady jejich použití a proto také nebylo jasné představy o tom, co mohou vykonati, jsou-li zasazeny do bitvy, resp. do války. (Připomeňme si též, jaké i u nás byly názory na tyto jednotky a to ještě v době okupace Rakouska, resp. i v prvních počátcích okupace ČSR.)

Každý tlak budí protitlak. Každá nově se objevivší útočná zbraň vyvolává představu účinných obranných opatření. Nebyla-li však pochopena podstata a možnosti tanků, jakož i účinek jejich hromadného použití, nemohla naprosto býti jasná představa o obranných opatřeních proti nim.

Úspěchy německých pancéřových divízi a tanková psychosa.

Za této situace dochází postupně k tažením v Polsku, ve Francii a na Balkáně. Jsou ve znamení pronikavých úspěchů pancéřových svazů. Úspěchy jejich byly podporovány a usnadňovány:

— naproستým nepochopením zásad a způsobů moderně pojatého, připraveného a provedeného útoku a tím

— neznalostí vhodných opatření obranných k čelení tomuto útoku.

Uvedená tažení německé armády jsou mezníkem ve válečné historii, jako jimi byla na př. tažení Alexandra Velikého, bitvy Jana Žižky z Trocnova a války Napoleonovy, kdy docházelo ke střetnutí nových způsobů vedení boje se starými.

Úspěchy německých pancéřových jednotek v dvouleté etapě odrazily se opět v extrémních názorech. Jako před zahájením druhé světové války byly německé pancéřové jednotky podceňovány a nepochopeny, tak bývají zase nyní přeceněny. Dostavuje se stádium jakési tankové psychosy. Vzniká víra v nepřemožitelnost tanků a dochází se k závěru, že není moci, která by je zastavila. Jediné tank může opět čelit tanku. Protitankové zbraně, překážky a minová pole mohou jen malou část tanků zneškodnit, zeslabit tankový tlak, ale ne zastavit, resp. odrazit je.

Cinily se závěry, aniž se hledaly pravé příčiny. Pod výrazem „pancéřová divise“ viděla se jen neprehledná masa tanků, valících se nezdadržitelně vpřed.

Přehlédl se, že :

— pancéřová divise tvoří „combat team“ různých druhů zbraní (tanků, pěchoty, dělostřelectva, ženistů, letectva atd.). Všechny zbraně jsou stejně důležité. K většímu uplatnění některé z nich dojde za zvláštních situací, způsobených změnami taktickými, podmínkami terenními nebo povětrnostními ;

— jen naprostá souhra a spolupráce všech zbraní dává patřičné výsledky, omylem připsované jen tankům ;

— při bitvách v Polsku, Francii a na Balkáně četných klíčových postavení bylo dosaženo dříve, než bylo zapotřebí zásahů tanků ;

— protitankové zbraně a různá protitanková obranná opatření byla někdy v tak malém počtu a nedokonalá, že na jich zdolání opět zase stačily určitým manévrem samy tanky, aniž čekaly na výpomoc ostatních složek pancéřové divise.

Stručný přehled dosavadního vývoje obrany proti tankům.

Vedle Irů, kteří útočili na motorisované kolony Angličanů, jsou asturští horníci prvními, kteří v revoltě r. 1934 napadali tanky improvizovanými prostředky.

Španělská občanská válka poskytovala evropským mocnostem skvělou příležitost k vyzkoušení různých druhů zbraní a způsobu

vedení operací, byť i v menším měřítku, ať ve smyslu užiti útočné vozby nebo obrany proti ní. Odvážné skupinky „Dynamiteros“, bojující improvizovanými způsoby s tanky, nemožno přejíti bez povšimnutí.

Stejně není možno opomenouti příklad odhodlané obrany, který nám poskytuje město Varšava. Polovycvičení nováčci a nevyycvičení civilisté zastavili a místy donutili k ústupu pancéřovou divisi, která ke konci prvního týdne války polsko-německé stanula na varšavském předměstí. V jejich rukou byly benzinové hadice, působící jako plamenomety a prosté hasičské stříkačky, oslepující proudem vody průzory tanků.

Jinak první dva roky světové války byly etapou horečného studování německých pancéřových divisí se snahou po vytvoření jakési doktriny obrany protitankové. Byla to doba krátká a tempo útočných operací neposkytovalo dostatek času k důkladnému přemýšlení a k vytvoření nových protitankových zbraní, resp. protitankových obranných opatření.

Válka sovětsko-německá staví prvé solidní základy obrany proti útočné vozbě a všechny zbraně sovětské armády přispěly k ní patřičným dílem, ať již to byla pěchota, dělostřelectvo, letectvo nebo i zvláště organizované skupinky (10—12 mužů), vycvičené v bojích proti tankům zblízka, resp. zvláštní oddíly protitankové obrany.

Při této příležitosti je nutno se zmíniti o tom, že německé vrchní velení porušilo zásadu, že úspěch tanků je možný jen v naprosté spolupráci všech zbraní. Přehlédl, že tanky nejsou výjimkou pravidla, že jedna zbraň je odvislá od druhé. Německé vrchní velení užilo opačné taktiky než na západní frontě. V počátečních bojích ve Francii německé tanky spolupracovaly tak těsně s pěchotou, že někdy se pěší jednotky dostaly první přes obranné postavení francouzské. Na východní frontě však v prvních počátcích bojů německé vrchní velení se snažilo posunouti mechanisovaný sled až 100 mil před německou pěchotu.

Snad to bylo těž podceňováním Rudé armády a její obranné hodnoty. V každém případě však toto německé rozhodnutí prospělo sovětské protitankové obraně. Osamocené sledy tanků stávaly se terčem sovětských protiútoků a byly ničeny hromadně.

Z různých zpráv, které občas proniknou v sovětském tisku a jen velmi zřídka se objeví v tisku anglickém, můžeme si učiniti hrubou představu o sovětském způsobu vedení boje proti tankům. Je jisto, že zkuš-

8. 10/40
nosti a úvahy, vložené do těchto článků, třeba i o několika řádcích, jsou stavěny na lidské krvi a zničeném materiálu a jsou tedy velmi drahocenné. Není úmyslem této úvahy rozebíratí veškeré poznatky ze sovětského bojiště, nedovolují to rozměry „Vojenských rozhledů“. Nutno hledati jiné cesty pro jejich uveřejnění.

Stanovme si alespoň hlavní body, na nichž je založena doktrína sovětské protitankové obrany:

— Na prvním místě je nutno jmenovati systém obrany, kterou provádí sovětská armáda. Je to obrana do značné hloubky, tvořená systémem samostatných ohnisků odporu. Rozprostírají se v prostorech, které přehražují důležité směry, ať taktické nebo strategické.

— Takto vytvořený systém obrany dovoluje však nepřátelským tankům obcházení a průnik do značné hloubky. Dochází ke tvoření „klínů“. Tyto klíny jsou na to cílem protiútoků skupin, složených ze všech zbraní. V pravé podstatě protiútok je „palebným úderem“ do boků a týlu „klínů“.

— Snahou statické obrany (v ohniscích odporu) je, aby proniknulé tanky nebyly sledovány pěchotou, resp. sledem zásobovacím (hlavně pohonné hmoty).

— Jak ve statické složce obrany, tak i v její kinetické části (protiúderu) jsou v boji proti tankům použity veškeré zbraně. Jsou to improvizované prostředky, protitankové překážky, miny, protitankové pušky a děla, polní dělostřelectvo, letectvo a tanky. Celý systém, resp. způsoby užití zbraní, jednotlivě nebo v kombinaci, podléhá neustálým změnám podle nově a nově získávaných zkušeností.

— Cennou podporou v obraně proti tankům je přesvědčení každého vojáka, že tanky nejsou nepřemožitelné a že třeba improvizovaný prostředek, užitý na slabině tanku, splní svůj úkol.

Je to velmi důležitá změna, kterou nelze přehlédnouti. Liší se o 180% od názorů, hlášených v prvních dvou letech války. Pro srovnání je užitečné citovati výrok gen. Marshalla, náčelníka štábu americké armády:

„Často slyšíte v naší armádě nezodpovědné a protichůdné názory, jako:

a) protitanková vojska musí býti vyzbrojena nejvyšší možnou morálkou a

b) na druhé straně tato vojska mají býti přesvědčena, že nemají možnosti získati skutečného úspěchu proti nepřátelským tankům.“

Obrana proti tankům v budoucnu — několik myšlenek.

Gen. Fuller ve svém pojednání o mechanizované armádě, jejích úkolech, významu a způsobu použití obrací se značnou měrou k taktice, užití Janem Žižkou z Trocnova za husitských válek. Doporučuje každému, kdo chce studovati způsob použití těchto jednotek, aby probral nejdříve taktiku Žižkovu. Proto si i my osvětlíme některé zásady Žižkovy taktiky, jejíž podstatu lze aplikovati značnou měrou v moderním pojetí obrany protitankové.

Ke správnému pochopení Žižkovy taktiky je nejdříve třeba znáti hlavní charakteristické rysy, jak vojsk Žižkových, tak jeho protivníků.

Armáda Žižkova byla armádou národní, lidovou. Povstala z potupené národní hrdosti a z odporu proti císaři Zikmundovi, spoluvinníku smrti Mistra Jana Husi. Nesla v sobě prvek nenávisti k zámožnějším německým přistěhovalcům, opřený o snahu po sociální rovnosti. Morálka této armády byla velmi vysoká. Její příslušníci věděli, proč a za čeho bojují. Hůře bylo s výcvikem a s výzbrojí. Armáda byla složena většinou z nejnižších vrstev národa, vojensky nevyzbrojených a vyzbrojených převážně jen upraveným nářadím polno-hospodářským.

Křížáci naproti tomu byli žoldnéři, jimž válčení a zabíjení bylo řemeslem. Opírali se o značnou složku jezdců — rytířů.

Srovnáme-li obě armády po stránce výcviku a výzbroje, můžeme říci, že Žižkova vojska, nedokonalé vycvičená a vyzbrojená, byla postavena tvář v tvář jakési dnešní motomechanizované armádě, ale morálně převyšovala daleko armádu žoldnéřskou.

Snaha vyrovnati řečené nedostatky přivedla důmysl Žižkův na nápad vozové hradby, jím tak geniálně používané.

Žižka si zvolil terén, ve kterém chtěl svést bitvu tak, aby byl kryt před nepřátelským zásahem z některých směrů porostem, přírodními překážkami. Ve vybraném bojišti postavil vozovou hradbu a pod její ochranou umístil polní děla (poprvé v dějinách válečnictví moderní a hromadný způsob použití dělostřelectva ve spojení s pěchotou), střelce a zálohy.

Nebylo-li dostatek výhodného terénu k vylovení některých směrů zásahů, celá Žižkova sestava byla uskupena tak, aby byla schopna přijmout boj se všech stran (viz obdoba modernějšího systému sestavy „koloniálního ježka“).

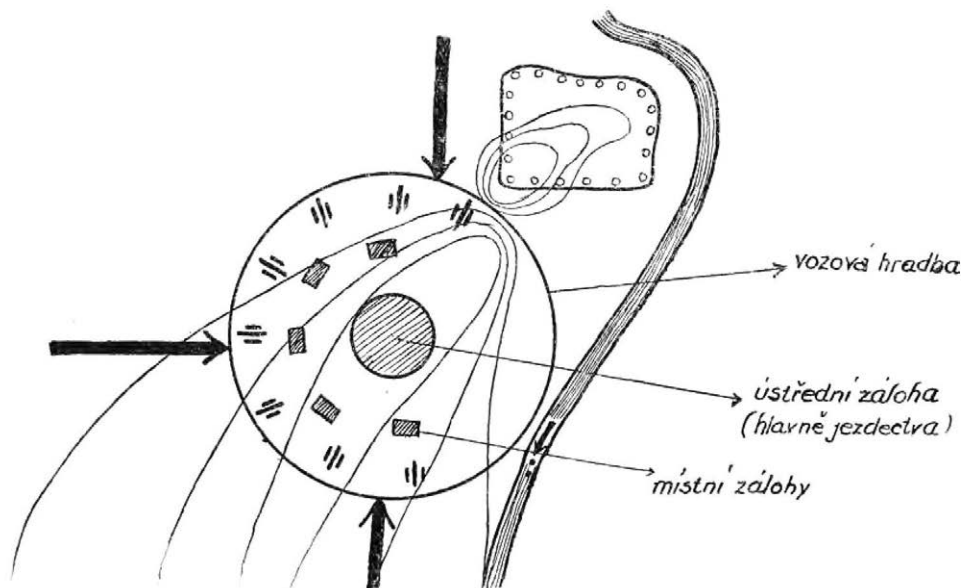
č. 10/42

Průběh bitvy: Jezdci (rytíři) byli nejdříve zasaženi palbou z polních děl a pak ostatními střelnými zbraněmi. Byla-li někde proražena vozová hradba a nepřítel vnikl dovnitř, zasáhly zálohy místní a vytlačily nepřítele. Někdy též zasáhla část zálohy ústřední.

Když dosáhla bitva stadia, v němž ne-

sovětský způsob vedení boje proti tankům, najdeme mnohé charakteristické rysy, shodné s taktikou, kterou Jan Žižka z Trocnova vítězně čelil středověkým mechanisovaným silám.

Synthesou moderních protitankových zbraní, protitankových obranných opatření a středověkou taktikou Žižkovou, pozmě-

Schematický náčrt čis. I

přátelská rytířská vojska byla palbou zeslabena a její útočná síla zlomena, byl dán povel k zásahu ústřední zálohy mimo obvod vozové hradby, ve volném terénu. Tato záloha byla, podle síly nepřítele, sledována potom většinou vojsk vozové hradby, čímž byla dokončena porážka nepřítele.

Shrňme-li hlavní rysy Žižkovy taktiky proti obrněným jezcům (tankům), vidíme:

- bylo dokonale využito výhod terénu ve prospěch obránce,

- byly vytvořeny protitankové překážky ve formě vozové hradby,

- pod ochranou těchto překážek (vozové hradby) byly umístěny palebné zdroje, které nepřítele oslabovaly a postupně ničily,

- zálohy, centrálně umístěné, byly připraveny k znovuzískání předního okraje obranného postavení (prolomené části vozové hradby) a hlavně potom (její pohyblivá část — jezdci) k dokončení porážky nepřítele.

Potud historie. — Rozebereme-li bedlivě

něnou vlivem jiných vlastností a způsobů použitelnosti těchto zbraní, dospějeme k zásadám obrany proti tankům.

První a zásadní myšlenkou musí však být prakticky vyzkoušená skutečnost, že nejlepší zbraní proti tanku je střela a ne opět tank sám.

Obranou všeobecně rozumí se boj na místě za účelem odrazení útoku nepřítele. Každá obrana však musí být připravována a organizována za předpokladu, že dojde k utkání s tanky, i když by snad zprávy a současná situace nepřítele naznačovaly opak.

Podstatným znakem obrany je palba a pohyb. Pohyb v obraně proti tankům však v první řadě představuje přenášenou palbu (palebný protiúder). Tyto dvě složky odrazí se v celkové sestavě, umístění v prostoru obrany. Je to *stálá složka sestavy*, vázaná na terén, a *pohyblivá složka sestavy*, určená předně k palebnému manévru podle vyvinuvší se situace.

Obranná sestava jako celek musí být budována za dvou hlavních předpokladů.

— Útok mechanizovaných sil může být veden z kteréhokoliv směru, t.j. čelně, bočně a z týlu, i když jednotka (na př. divise), brání určitý směr, je úplně ve svazu nebo na křídle. Někdy ovšem terén v některých směrech je prostoupen takovými přírodními překážkami, že je zmenšována pravděpodobnost zásahu tanků z těchto směrů.

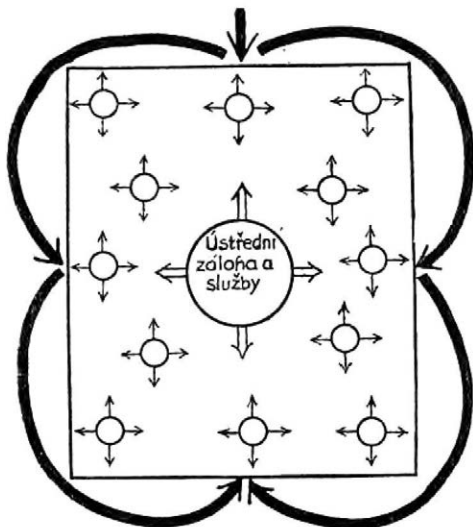
— Obranná sestava má mít dostatečnou hloubku, aby tlak proniknuvších tanků do obranného postavení byl úměrně s hloubkou průniku zeslabován, třísťen a rozměňován a vytvořeny tak příznivé podmínky k protiaku.

Hloubka sestavy má umožňovat manévr pohyblivé složky sestavy a krytí životní zdroje, t.j. komplex služeb.

Stálá složka sestavy je tvořena z řady opěrných bodů, resp. ohnisků odporu naprosto samostatných, jak po stránce vedení boje, tak i schopnosti života. Body jsou mezi sebou spojeny jen palbou. Opěrné body (ohniska odporu) musí využít veškerých výhod terénu, neboť nebude při rychlosti postupujícího nepřítele kdy na důkladné vybudování terénu. Jsou umístěny v osadách, skupinách budov, lesících a v jiných silných terénních prostorech. Hodnota opěrných bodů (ohnisků odporu) má být zvýšena — zbývá-li čas — budováním protitankových překážek a kladením minových polí.

Opěrné body (ohniska odporu) jsou vybaveny veškerými zbraněmi (včetně částí dělostřelectva) a mají být schopny přijmout boj na všechny strany.

Pohyblivá složka sestavy tvořena je zálohou, složenou hlavně z protitankových děl větší ráže, motorizovaných částí polního dělostřelectva a z tanků, budou-li po ruce. Pohyblivá záloha je pivotem celého obranného systému. Je umístěna ústředně v celkové sestavě a je zasazována podle vývinu situace.

Schematický náčrt č. 2

Z á v ě r.

Myšlenky, zde stručně nadhozené, hledají cesty a způsob čelení tankům. Autor by si přál, aby článek podnítil zájem a diskusi k hlubšímu propracování, protože považuje tuto otázku za velmi závažnou pro náš stát hlavně ze dvou příčin:

Události přesvědčily snad i nejmírumilovnější, že, chceme-li se udržet v dosavadních sídlech, nemáme jiné volby, než být připraveni vždy na osamocenou obranu proti přesile, nespolehající se na smlouvy sebeslavnostnější.

Armádu včetně všech ostatních složek obrany musíme budovat znovu od základů. Teprve, až si ujasníme podstatu obrany, zvláště protitankové, můžeme účelně tvořit organizaci příští čs. armády.

Násilné přechody přes vodní toky v nynější válce

Proto zdařilý přechod přes vodní tok patří k slavným činům vojevůdců a je zpravidla velmi podrobně popsán ve válečných dějinách.

Není bez zajímavosti, že významné vodní toky mají stále stejná, již historická místa, kde je vojska přecházejí. Podle toho dalo

Jedna z nejobtížnějších vojenských operací je útok přes vodní tok. Útočný sled péchoty je napěchován v člunech a nemůže použít vlastní zbraně. Další sledy jsou stále děleny vodní překážkou; je tu tedy vhodná příležitost zničit útočícího protivníka po částech.